

Förortslyftet

Fler i egen försörjning

**En plan för att Sverige inte ska ha några utsatta områden år 2030
Fastställd av landsmötet 2021**

Inledning

Varje människa, oavsett bakgrund, ska vara fri att själv få forma sitt liv. En förutsättning för att alla ska ha reella möjligheter att göra det är att samhället de växer upp i är säkert och har fungerande samhällsfunktioner. Polis, skola, rättsväsende, sjukvård och socialtjänst måste kunna garantera att alla får en god skolgång och att människors rättigheter försvaras. Det gäller inte alla överallt i dagens Sverige. Därför har Liberalerna satt upp ett ambitiöst men avgörande mål om att inget bostadsområde ska vara utsatt 2030. För att nå upp till målet presenterar vi omfattande reformförslag för att förbättra integrationen och se till att rätten till ett fritt liv upprätthålls.

Liberalerna har alltid arbetat för det glömda Sverige. Liberalismen utgår från varje människas rätt att leva ett fritt liv där hon tillåts följa sina drömmar och får göra egna val. Det är i våra utsatta områden som människors levnadsöden är som mest ofria i Sverige. Därför behöver vi ett förortslyft som lyfter dessa områden.

Fler än 550 000 människor bor i våra utsatta områden¹. Majoriteten är hederliga, arbetar, betalar skatt och följer svensk lag. Några få har tillåtit kidnappa dessa områden med sina kriminella gärningar. Samhället måste ta tillbaka kontrollen. Därför behövs omfattande reformer. Liberalerna är det parti som står för reformerna som tar tillbaka de utsatta områdena från de kriminella.

Som en del av Förortslyftet lägger Liberalerna fram rapporter mot brott, extremism, skolsegregation och bostadssegregation. Vi presenterar omfattande reformer för ökad egen försörjning, stärkt jämställdhet, demokratiska värderingar, tryggare bostadsområden och en minskad boendesegregation. I denna rapport finns flera omfattande förslag för hur fler ska komma in i egen försörjning.

Rapporten bygger på ett arbete som har letts av riksdagsledamoten Robert Hannah, rapportör för Förortslyftet, som haft en referensgrupp bestående av liberala politiker från olika delar av landet bestående av Catharina Bildt Grape, Helena Holmberg, Frida Jansson, Jan Jönsson, Roko Kursar, Monica Lundin och Torkild Strandberg. Utredarna André Nilsson och Joakim Rönnbäck har bistått i arbetet med att skriva programmet. Därtill har utredarpraktikanten Mathias Sköldebrand inkommit med värdefulla redaktionella synpunkter. Liberalernas medlemmar har bidragit med förslag genom remissrundor och motioner, varefter partistyrelsen har behandlat förslaget. Den slutliga rapporten antogs av landsmötet 2021.

Sverige ska vara möjligheternas land, för alla. Det ska inte spela någon roll var du bor eller var du kommer ifrån – bara vart du är på väg. Därför behöver Sverige ett förortslyft.

¹ SCB, Befolkningsstatistik

Förortslyftet: Fler i egen försörjning

En plan för att Sverige inte ska ha några utsatta områden år 2030

Fastställd av landsmötet 2021

Mars 2022

www.liberalerna.se

info@liberalerna.se

Förslag

EGEN FÖRSÖRJNING FÖR ÖKAD FRIHET

1. Inför ett egenförsörjningsmål. Redovisa och följ upp egenförsörjningens och integrations-skuldens utveckling. Åtta av tio vuxna i Sverige ska försörja sig själva 2030.

2. Inför ett bidragstak. Det ska löna sig att arbeta. Modernisera därför bidragssystemet så att kommuner och myndigheter spärras från att höja eller lägga till ersättningar när summan av transfereringarna överstiger den inkomst som kan antas vid ett kollektivavtalsenligt okvalificerat arbete.

3. Nytt försörjningsstöd för arbetsföra. Renodla offentliga aktörers uppdrag och kompetenser. Inför en ny typ av dagersättning för arbetsföra som i dagens system får försörjningsstöd.

4. Fortsätt förstärka jobbstimulansen. Stärk drivkrafterna till arbete genom uppstramade bidragsnivåer samtidigt som jobbstimulansen i försörjningsstödet fortsätter att göras mer generös, bland annat genom att säkerställa att jobbstimulans ges i alla kommuner.

5. Sänk skatten på låga inkomster – 1000 kronor mer kvar i plånboken. Ett nytt kraftfullt och permanent jobbskatteavdrag bör införas. En lokalvårdare, caféanställd eller barnskötare bör få 1000 kronor mer kvar i plånboken varje månad.

6. Sänk skatten på låga inkomster – de första 100 000 kronorna ska vara skattefria. Utrikes föddas och ungas arbetsmarknadsetablering måste förbättras. Särskilt det första jobbet är betydelsefullt för en lyckad etablering. En första jobbet-reduktion bör införas där de första 100 000 kronorna som redovisas från arbete eller företagande görs skattefria.

7. Utred hinder för plattformsföretagande. Alla jobb behövs, därför bör en förenkling-utredning tillsättas för att undersöka legala hinder för de plattformsföretag som matchar köpare och utförare i den framväxande delningsekonomin. Vidare behövs nya och kraftfullare möjligheter till schablonbeskattning för att slipa ned trösklarna till soloföretagande och egen försörjning.

8. Inför inträdesjobb för unga och nyanlända. För att bekämpa utanförskapet på arbetsmarknaden krävs en ny förenklad anställningsform, inträdesjobb, för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Inträdesjobb bör få innehas i maximalt tre år och innebär att arbetsgivaravgiften slopas samtidigt som den anställde arbetar till en nedsatt ingångslön.

9. Utöka kraven på motprestation för försörjningsstöd - sprid Solnamodellen. Solnamodellen och Växjöloftet har varit ett framgångsrikt tillvägagångssätt för att i samverkan mellan kommunerna, arbetsförmedlingen och näringslivet få fler i arbete. Modellen bygger på motprestation för försörjningsstöd, bättre matchning på arbetsmarknaden och insatser med vuxenutbildning. Vi vill sprida Solnamodellen till hela Sverige.

EN MER INKLUDERANDE ARBETSMARKNAD

10. Inför yrkesskola i de kommuner där det saknas lokala fungerande kommunala komvuxalternativ. Ge dem som saknar gymnasieutbildning chansen till utbildning inom bristyrken. Kommunerna har genomförandeansvaret. Vi vill införa en ny utbildningsform riktad till den som saknar fullgjord gymnasieutbildning. Yrkesskolan ska verka nära relevanta branscher, vara inriktad mot bristyrken, som exempelvis plattläggare, undersköterska och personlig assistent, och delar av utbildningen ska förläggas på arbetsplatser.

11. Anonymiserade jobbansökningar. Ingen ska behöva diskrimineras på grund av sitt namn eller sin bakgrund. Liberalerna föreslår, som ett första steg, att anonymiserade jobbansökningar införs på ett antal statliga myndigheter för att motverka diskriminering i anställningsprocessen.

12. Egenföretagarperspektivet ska finnas i hela etableringsprocessen. Etablering på arbetsmarknaden ska inte enkom fokusera på att få en anställning. Det måste också vara tydligt hur man går tillväga för att starta företag i Sverige och att egenföretagande är en möjlig väg till egenförsörjning.

13. Alla yrkeskunniga nyanlända ska få en tydlig plan för att validera kunskaper och lära sig yrkessvenska. Språkinläring och validering av yrkeskunskaper måste gå hand i hand. Det bör i större grad vara möjligt att lära sig, och få validera sitt, yrkesspråk på arbetsplatser.

EN MER JÄMSTÄLLD ARBETSMARKNAD

14. Samma förväntningar på utrikes födda kvinnor och män. Nyanlända kvinnor registreras senare hos Arbetsförmedlingen och påbörjar Svenska för invandrare (SFI) senare än män. Samtidigt vet vi att desto längre tid det tar innan en person är inskriven hos Arbetsförmedlingen desto mer försenas inträdet på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen, socialtjänsten och Försäkringskassan måste ha ett tydligt uppdrag att tidigarelägga både nyanlända kvinnor och mäns inträde på arbetsmarknaden.

15. Uppmuntra fler arbetsgivare att ta ett samhällsansvar. Engagemanget från både privata, ideella och offentliga arbetsgivare är en integrationsmotor. Samhall ska fokusera på sitt kärnuppdrag att erbjuda jobb åt den som på grund av funktionsnedsättning har mycket långt till ett reguljärt arbete.

16. Bort med social ingenjörskonst i bidragssystemen – se över flerbarnstillägget. Dagens flerbarnstillägg är en kvinnofälla. Därför bör ersättningsnivåernas storlek och utformning reformeras.

17. Ett mer individualiserat försörjningsstöd. Skatter och bidrag ska utgå från individen, inte kollektiva enheter som familjen. Vi vill tillsätta en utredning för hur försörjningsstödet kan bli jämställt och mer individualiserat samtidigt som rådande marginaleffekter för den som går från bidrag till arbete förstärks.

EN SNABBARE VÄG IN I DET SVENSKA SPRÅKET

18. SFI ska följa en tydlig progressionstrappa med kontrollstationer vid varje steg och en yttre tidsgräns. Alla ska få en ärlig chans att lära sig svenska, få ett jobb och integreras i det svenska samhället. Idag kan SFI, praktikplatser och olika former av bidrag varvas i årtal. Därför föreslår vi en ny och förutsägbar progressionstrappa för SFI med tydliga förväntningar och krav.

19. Höj de nationella kraven på SFI. Tyvärr misslyckas många kommuner med upphandlingen av högkvalitativ SFI för att de lagstiftade grundkraven är för låga. Dagens system skapar ojämlikheter, brister och försvårar för arbetsmarknadsetablering och rörlighet inom Sverige. Därför behöver kraven på vad SFI ska innefatta, vilken flexibilitet som ska finnas och vilken kvalitet den ska hålla skärpas.

20. Integrera jobbperspektivet i SFI och förbättra möjligheten att läsa SFI parallellt med jobb eller utbildning. Jobbcoacher ska arbeta parallellt, och i samarbete, med SFI. Yrkes-SFI och SFI med koppling till att starta eget ska finnas tillgängligt i varje kommun och det ska alltid vara möjligt och förväntat att eleven går klart SFI även om den fått ett heltidsjobb.

21. Språkkrav och språkstöd för kärnyrken inom vård, skola och omsorg samt krav på svenskutbildning för de som saknar rätt kunskaper som jobbar idag. Vi föreslår både krav på svensk-kunskaper, och svenskutbildning för de som redan arbetar, men inte kan tillräcklig svenska, inom kärnyrken bland vård, skola och omsorg. Språkkurser ska också få samma villkor för skatteavdrag som andra utbildningar och kurser.

22. Rätt att lära sig, och att tenta av, svenska digitalt. Det behövs ett digitalt öppet språkverktyg i med pedagogiska tjänster som är tillgängliga för alla nyanlända i Sverige. Språkverktyget ska innehålla föreläsningar, träningsuppgifter och möjlighet att skriva tentor digitalt.

1. Egen försörjning för ökad frihet

När människor inte försörjer sig själva och inte får uppleva friheten av att tjäna en lön för arbete, skapas spänningar i samhället. När den liberala arbetslinjen rullades ut under 00-talet innebar den ett paradigmskifte: Sjukskrivningarna sjönk och sysselsättningen tog fart. De jobbskatteavdrag och bidragsreformer som då var kontroversiella har i efterhand kommit att bestå med bred politisk acceptans. Men arbetslinjen har inte kommit att gälla alla. För den som aldrig har arbetat eller tjänar lite, lönar det sig många gånger inte att arbeta istället för att leva på bidrag.² Det är förödande. När människor möts av system där det inte lönar sig att ta ett deltidsjobb sänds budskapet att det inte spelar någon roll om du försörjer dig själv eller får bidrag. Detta är ett växande problem i takt med ett allt djupare och permanent bidragsberoende i Sverige. Det är inte minst allvarligt mot bakgrund av att bidragsberoende riskerar att gå i arv.

Detta utgör en del av de problem som gör tillvaron ofri i våra utsatta områden. Alltför många går hemma med liten möjlighet till den egenmakt som en egen försörjning ger. Alltför få får uppleva arbetsplatsgemenskap och yrkesstolthet. I Barnombudsmannens rapport från 2018 är det tydligt att barn och unga som växer upp i utsatta områden upplever att de har få chanser att lyckas i livet på grund av låga förväntningar och en syn att de bor i en förlorande stadsdel. Bland unga pojkar i förorten tror en tredjedel att det kommer att bli svårt att skaffa ett jobb när de är vuxna.³ Det behövs fler vuxna förebilder som med sitt exempel visar varje ny generation att egen försörjning är möjlig.

När vi diskuterar dessa problem får det aldrig förtigas att det i förorten lever och verkar tusentals och åter tusentals som arbetar eller driver företag. Också dessa personer behöver få politikens uppmärksamhet. Genom lägre skatter kan det löna sig att ta på sig mer ansvar på arbetsplatsen eller att gå till jobbet också upp i åldrarna. Genom en lägre regelbörda kan fler av förortens entreprenörer lägga mer kraft på jobbskapande och affärsnytta.

Sverige ska ha starka sociala skyddsnät. Den som blir sjuk, arbetslös eller fastnar i social problematik ska fångas upp. Samtidigt är många av de socialförsäkringar som finns byggda för en annan tid och har varit menade att lösa andra problem än de vi ser i dag. Vår tids omfattande utanförskap, tudelade arbetsmarknad och stora integrationskund ställer krav på ett brett reformarbete. I detta arbete bör drivkrafterna till arbete komma i första rummet, Sverige får aldrig mer befinna sig i det läge där människors görs till mål för ett medel och döljs i arbetsmarknadspolitisk statistik. Syftet bör i stället vara att var och en ska kunna bidra till Sverige utifrån sina förutsättningar.

Samhället ska uppmuntra omställning, utbildning, arbete och strävan. För att koncentrera det offentligas ofta spretiga agerande vill Liberalerna inför ett bidragstak och ett egenförsörjningsmål. Vi gör detta därför att det dels behövs ett inriktningsmål för finans-, arbetsmarknads-, socialförsäkrings- och integrationspolitiken. Dels för att erfarenheter från Danmark visar att det ger effekt när beslutsfattarna säkerställer att bidragsnivåerna inte överskrider inkomsterna från att ta ett arbete.

2 Eva Löfbom, *Lönar sig arbete 2.0? En ESO-rapport med fokus på nyanlända: Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*. Stockholm: Finansdepartementet, 2018

3 Barnombudsmannen, *Utanförskap, våld och kärlek till orten*. Stockholm: Barnombudsmannen, 2019

Att en individ har sysselsättning innebär inte att hon nödvändigtvis uppbär inkomster som är tillräckliga att försörja sig på. Enligt en översyn av Entreprenörskapsforum låg sysselsättningsgraden, mätt som en nettomånadsinkomst om 12 600 kronor, för inrikes födda (inklusive individer födda i Norden) år 2016 på 89 procent medan självförsörjningsgraden låg på 73 procent. Motsvarande siffror för individer födda i Afrika låg på 68 procent respektive 38 procent och för Mellanöstern 56 procent respektive 36 procent. Det innebär att självförsörjningsgraden för vissa grupper av utrikes födda ligger dryga 30 procentenheter lägre än för inrikes födda.⁴ Ett egenförsörjningsmål bör syfta till att lyfta individer och sluta också denna klyfta. År 2040 bör självförsörjningsgraden vara 85 procent i hela befolkningen.

Sverige måste utforma skattesystemet för en arbetslinje, inte en bidragslinje. Trots skattesänkningar på 2000-talet är Sverige fortfarande bland de länder i världen som beskattar arbete allra hårdast. Resultatet har blivit att det för många lönar sig mindre än i motsvarande yrken i andra länder att arbeta mer – och för vissa lönar det sig ibland inte alls. Arbetet med att permanent sänka marginalskatterna för personer som går från bidrag till jobb, måste fortsätta. I takt med att ekonomin tillåter vill Liberalerna införa ett nytt kraftfullt och permanent jobbskatteavdrag med det tillfälliga jobbskatteavdraget 2021 och 2022 som bas. Vidare bör en första jobbet-reduktion införas där de första 100 000 kronorna som redovisas från arbete eller företagande görs skattefria.

Runtom i landet utgör kommuner goda exempel i frågor där statligt ledarskap saknats: vi vill nu exportera tänkande och lösningar från platser som Växjö, Solna, Landskrona, Kungälv och Sundbyberg. Här har lokala aktörer tänkt nytt om försörjningsstöd, arbetsmarknad och socialpolitik, inte sällan har staten stått i vägen. Liberalerna vill ändra detta förhållande med en rikstäckande politik för försörjningsstöd med arbetslinjen som värdegrund.

Arbetslinjen ska råda i utformningen också av bidragen. Det är vid de lägsta inkomsterna som Sveriges världsledande marginalskatter får som allra mest allvarliga konsekvenser för den enskilde. Ska egenförsörjningen öka, egenmakten stärkas och bidragsberoendet brytas behöver det politiska arbetet ta avstamp i det faktum att Sveriges utanförskapsområden präglas av omfattande integrationsproblem. Särskilt utrikesfödda kvinnor står i dag alltför långt från arbetsmarknaden. Därför behöver fler bidrag individualiseras samtidigt som incitamenten till arbete blir mer kraftfulla. Detta bör inte minst innebära kraftfulla reformer av försörjningsstödet. Jobbstimulansen bör fortsätta att byggas ut samtidigt som reformer görs för ett mer individualiserat försörjningsstöd. Vidare bör ett nytt statligt försörjningsstöd för arbetsföra införas med utgångspunkt i Långtidsutredningen 2011.⁵ Nu som då mottar alltför många försörjningsstöd helt enkelt för att de saknar arbete. Ett särskilt stöd för denna grupp skulle renodla offentliga aktörers uppdrag och stärka arbetslinjen. Den snabba teknikutvecklingen medför en ny typ av arbetsmarknad.⁶ Politiken måste förhålla sig till denna utveckling och snabbt röja undan hinder för sysselsättning i vår tids ekonomi. De politiker som försöker att begränsa utvecklingen för i grunden en tröstlös kamp och kommer istället att minska sysselsättningen där den behövs som mest. Ett viktigt reformområde är att snarast öppna upp för fler former av schablonbaserad redovisning för egenföretagare.

Regelbördan för plattformsföretagen bör utredas samtidigt som den frivilliga omsättningströskeln för att redovisa moms bör höjas till nordisk nivå. Sverige har idag den lägsta gränsen i EU för att inte behöva redovisa moms (30 000 kronor).⁷ Samtidigt pekar 30 procent av alla tillfrågade företagare med färre än tio anställda ut

4 Johan Eklund och Johan P. Larsson, När blir utrikesfödda självförsörjande? Stockholm: Entreprenörskapsforum, 2020

5 Eva Mörk, "Från försörjningsstöd till arbete – Hur kan vägen underlättas?", i SOU 2011:2, *Välfärdsstaten i arbete: Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete*. Stockholm: Fritzes, 2011, s. 191.

6 Linda Weidenstedt, Andrea Geissinger och Monia Lougui, *Varför gigga som matkurir?* Ratio 2020:15. Stockholm: Ratio.

7 Enrico Deiacio och Johan Eklund, *Vägar till självförsörjning - slutrapport i projektet integration Sverige*. Stockholm: Entreprenörskapsforum, 2020.

skatte- och momsregler som det största tillväxthindret i en mätning från Näringslivets regelråd.⁸ En höjning av nivån skulle förenkla tillvaron för unga företag, frilansare och plattformsföretag i delningsekonomin samtidigt som skattesystemet i stort skulle komma att betraktas som mer välavvägt och legitimt.

Vidare bör den brittiska regeringens Taylor-utredning 2017 tjäna som ett positivt exempel i ett arbete för förenklingar av deklaration, bokföring och fakturering. Enligt Braunerhjelm och Eklund (2014) kan en minskning av skatternas komplexitet med tio procent ökar entreprenörskapet med hela tre procent. Det sambandet måste politiken ta intryck av.⁹

Liberalerna måste gå till historien som det parti som bröt bidragsberoendet och stärkte egenmakten i hela Sverige. Det kan bara uppnås med reformer där arbetslinjen stärks och hinder för strävsamhet rivs. Därför vill Liberalerna se ett egenförsörjningsmål, ett kraftigt reformerat försörjningsstöd, strategiska skattesänkningar för fler i arbete och regelförenklingar för morgondagens företag.

FÖRSLAG

1. Alla som är arbetsföra ska också förväntas försörja sig själva, vi behöver ett egenförsörjningsmål. Individens självständighet och frihet att själv styra sitt liv bygger på att hon kan försörja sig själv. Tyvärr saknar många egen försörjning, och de som bor i utsatta områden har 17,7 procentenheter lägre andel som förvärvsarbetar jämfört med övriga Sverige¹⁰. Tydliga mål om att öka egenförsörjningen innebär tydliga mål om att öka samhällets välbefinnande och individens självständighet.

Egenförsörjningsmålet ska vara baserat på den andel som försörjer sig genom eget arbete och företagande, och jämföra detta med antalet som helt och delvis försörjs av bidrag och andra transfereringar från stat eller kommun, samt de som deltar i andra typer av arbetsmarknadsåtgärder eller utbildningar.

För att målen ska gå att följa upp och för att målen ska få effekt i de policyförslag som presenteras måste relevant data tas fram. SCB ska få i uppdrag att kontinuerligt ta fram data över hur stor andel av befolkningen som försörjer sig själva i olika demografiska grupper, där grupper som får hjälp av arbetsmarknadsinsatser separeras tydligt från andra som arbetar. Särskilt viktigt är det att det tas fram arbetslöshetsstatistik och egenförsörjningsdata för de utsatta områdena. Något som saknas idag.

Att en individ har sysselsättning innebär inte att hon även uppbär inkomster som är tillräckliga att försörja sig på. Enligt en översyn av Entreprenörskapsforum låg sysselsättningsgraden, mätt som en nettomånadsinkomst om 12 600 kronor, för inrikes födda (inklusive individer födda i Norden) år 2016 på 89 procent medan egenförsörjningsgraden (av forskarna kallad självförsörjningsgraden) låg på 73 procent. Motsvarande siffror för individer födda i Afrika låg på 68 procent, mätt i andel sysselsatta, respektive 38 procent, mätt i andel självförsörjande, och för Mellanöstern 56 procent respektive 36 procent. Det innebär att egenförsörjningsgraden för vissa grupper av utrikes födda ligger dryga 30 procentenheter lägre än för inrikes födda och att egenförsörjningen i hela den vuxna befolkningen är mer blygsamma 68 procent. Ett egenförsörjningsmål bör syfta till att lyfta individer och sluta också denna klyfta. 2030 bör egenförsörjningsgraden vara 85 procent i hela den vuxna befolkningen.¹¹

8 NNR, *NNRs SKOP-undersökning 2020 med svenska företagare*. Stockholm: Näringslivets Regelråd, 2020.

9 Pontus Braunerhjelm och Johan Eklund. 2Taxes, tax administrative burdens and new firm formation, *Ijylos* vol 67, nr. 1, 2014.

10 Global Village, *Fakta för förändring – En rapport om Sveriges 61 utsatta områden*. Stockholm: Global Village, 2019

11 Johan Eklund och Johan P. Larsson, När blir utrikesfödda självförsörjande? Stockholm: Entreprenörskapsforum, 2020

Egenförsörjningsmålet ska bli ett inriktningsmål för integrationspolitiken, men också för den ekonomiska politiken. En grund för arbetet bör även vara att regeringen varje år lämnar en redovisning av integrations-skuldens utveckling till riksdagen. På så sätt placeras åtgärder mot vår tids stora integrationsmisslyckanden i hjärtat av varje regerings finanspolitik. En sådan prioritering krävs: Genom att fler får möjlighet att arbeta kan utanförskap brytas och fler ges makt över sin tillvaro.

2. Inför ett bidragstak. Inför ett bidragstak. Det ska löna sig att arbeta. Modernisera därför bidragssystemet så att kommuner och myndigheter spärras från att höja eller lägga till ersättningar när summan av transfereringarna överstiger den inkomst som kan antas vid ett kollektivavtalsenligt okvalificerat arbete.

3. Nytt försörjningsstöd för arbetsföra. Allt för många som mottar försörjningsstöd gör det för att de helt enkelt saknar ett jobb. En ny form av statligt finansierad dagersättning, med utgångspunkt i Långtidsutredningen 2011, bör införas för arbetslösa. Människor med annan problematik bör fortsatt ha försörjningsstöd. Stödet för arbetslösa som mottar försörjningsstöd bör vara lägre än för personer med annan problematik. Denna ordning skulle renodla offentliga aktörers uppdrag och kompetenser och stärka arbetslinjen. Inför en reform bör konstruktionen av relationen mellan stat och kommuner särskilt utredas.

4. Fortsätt att förstärka jobbstimulansen. Försörjningsstödet för arbetsföra måste utformas så att det alltid lönar sig att gå från bidrag till arbete. Dagens bidragsnivåer behöver ses över och stramas upp samtidigt som jobbstimulansen i försörjningsstödet fortsätter göras mer generös, bland annat genom att säkerställa att jobbstimulans ges i alla kommuner.

5. Sänk skatten på låga inkomster – 1000 mer kvar i plånboken. Starka drivkrafter krävs till ökad sysselsättning och fler arbetade timmar. Detta är både god finanspolitik och en rättvisereform. Makten över den egna tillvaron ökar när individen får behålla mer av den inkomst som hon eller han själv tjänat hop. Därför är låga skatter en fråga om människors frihet och självbestämmande. Marginalskatten vid låga inkomster måste sänkas varaktigt. Ett nytt kraftfullt och permanent jobbskatteavdrag bör införas med det tillfälliga jobbskatteavdraget 2021 och 2022 som bas i takt med att ekonomin tillåter. Denna reform bör sammantaget leda till att en lokalvårdare, caféanställd eller barnskötare få 1000 kronor mer kvar i plånboken varje månad.

6. Sänk skatten på låga inkomster – de första 100 000 kronorna ska vara skattefria. Utrikes föddas och ungas arbetsmarknadsetablering måste förbättras. Särskilt det första jobbet är betydelsefullt för en lyckad etablering. Därför är det avgörande att arbete och företagande lönar sig mer än bidrag för den som saknar tidigare anknytning till arbetsmarknaden. En första jobbet-reduktion bör införas där de första 100 000 kronorna som redovisas från arbete eller företagande görs skattefria.

7. Utred hinder för plattformsföretagande. Den snabba teknikutvecklingen medför en ny typ av arbetsmarknad. Politiken måste förhålla sig till utvecklingen och snabbt röja undan hinder för sysselsättning i vår tids ekonomi. Alla jobb behövs, därför bör en förenklingsutredning tillsättas för att undersöka legala hinder för de plattformsföretag som matchar köpare och utförare i den framväxande delningsekonomin. Vidare behövs nya och kraftfullare möjligheter till schablonbeskattning för att slipa ned trösklarna till soloföretagande och egen försörjning. Den frivilliga omsättningströskeln för att redovisa moms bör höjas till nordisk nivå, samtidigt som sådant som bokföring, fakturering och deklaration förenklas.

8. Inför inträdesjobb för unga och nyanlända. Dagens arbetsmarknad skapar tydliga insiders och outsiders, detta lämnar arbetsföra utan akademisk examen eller bristkompetenser i sticket. I Tyskland bidrar politiken till att fler enkla jobb kommer till i näringslivet. I Sverige är det dyrt att anställa vilket gör att färre

arbetsgivare vågar chansa på unga eller utlandsfödda. Därför krävs en ny förenklad anställningsform, inträdesjobb, för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen inträdesjobb får innehas i maximalt tre år och innebär att arbetsgivaravgiften slopas samtidigt som den anställde arbetar till en nedsatt ingångslön.

9. Utöka kraven på motprestation för försörjningsstöd - sprid Solnamodellen. Våra sociala skyddsnet är till för att skydda, men måste också vara utformade så att de hjälper individen att återfå sin självständighet och att kunna försörja sig själv. Solnamodellen har varit ett framgångsrikt tillvägagångssätt för att i samverkan mellan kommunen, arbetsförmedlingen och näringslivet få fler i arbete. Modellen bygger bl.a. på motprestation för försörjningsstöd, bättre matchning på arbetsmarknaden och insatser med vuxenutbildning, och har med framgång spridits bland annat i Växjölyftet.

Den som får försörjningsstöd måste också få stöd att återigen kunna försörja sig själv. Det är en fråga som är bärande för varje människas friheter och möjligheter att forma sitt liv. Socialtjänstlagen ger utrymme för kommuner att kräva deltagande i kompetenshöjande aktiviteter såsom arbetsträning, praktik och språkundervisning. Sådana krav bör göras obligatoriska i samtliga kommuner, detsamma gäller sanktioner för den som inte tillgodgör sig svenska inom SFI på en rimlig nivå eller vägrar att söka arbete på närliggande ort.

I dag hindrar Socialtjänstlagen kommuner från att kräva att bidragstagare deltar i relevanta aktiviteter som direkt liknar förvärvsarbete. Detta bör ändras och i stället bör kommuner tillåtas att ställa krav på att bidragstagare deltar också i relevant samhällsnyttig verksamhet. Solnamodellen borde spridas till hela Sverige.

2. En mer inkluderande arbetsmarknad

Liberalismen utgår från varje individs rättigheter och möjligheter att leva ett fritt liv. Varje människa ska fritt få följa sina drömmar och bestämma hur hon vill bidra till samhället utefter sin egna vilja och förmåga. Det här kapitlet handlar om hur hinder för människor att försörja sig själva kan tas bort, hur incitamenten att arbeta kan bli starkare och om hur diskriminering och tröskeffekter kan motverkas för att fler ska få uppleva självständigheten som kommer med en egen försörjning.

Det är varje människas ansvar att försörja sig själv och bestämma vad den vill viga sitt liv åt. Stat, kommun och region ska se till att alla ges möjligheten att utbilda sig och att ingen hindras från sina drömmar på grund av diskriminering av exempelvis etnisk härkomst eller könsidentitet. Tyvärr är det tydligt att rasism och sexism skapar hinder för många att hitta ett arbete och försörja sig själva. Vi vill ta bort dessa hinder och ge alla en ärlig chans att bli sin egen lyckas smed.

I våra utsatta områden är andelen arbetslösa oproportionerligt hög. Där bor det en hög andel som är särskilt svaga på arbetsmarknaden – ofta på grund av att de är nya i Sverige, att de är lågutbildade eller att de inte kan prata tillräckligt bra svenska. För att vända på den utvecklingen måste vi säkerställa att det går snabbt att etableras i Sverige, att fler lär sig god svenska snabbare och att det finns alternativa vägar in i arbete för den som saknar gymnasieutbildning. Dessa förslag, som är ämnade att ge människor fler vägar till arbete, måste kombineras med hårda insatser mot rasism och diskriminering. Mångfald måste ses som resurs det är. För att det ska vara möjligt måste också arbetslinjen stärkas och fler få en ärlig chans att hitta ett jobb.

Långsiktigt behöver Sveriges arbetsmarknad reformeras i grunden för att sänka trösklarna och för att fler företagare ska våga expandera och anställa. Tryggheten behöver knytas till individen, inte hur länge den varit anställd, och det måste bli billigare och tryggare för arbetsgivare att anställa. Förslagen i det här kapitlet är till för att komplettera sådana långsiktiga förslag.

Att gapet i sysselsättning mellan högutbildade och lågutbildade är större än snittet i EU tyder på att den svenska arbetsmarknaden är dåligt anpassad för den med kort utbildning. Detta måste åtgärdas genom att tillåta och skapa förutsättningar för lågproduktiva jobb, genom att fler får utbilda sig och genom att arbetsmarknaden får lägre trösklar och blir mer inkluderande.

Den enskilt viktigaste åtgärden för att fler ska kunna arbeta är att göra det enklare och billigare att anställa. Det handlar dels om att se till så att skatten, arbetsgivaravgifterna och de administrativa bördorna hålls så låga som möjligt, men också om att se till att grupper som har svårt att utföra arbeten som värderas över en normal lön får utföra enklare arbeten. Reformen som är bärande för fler enkla jobb, som exempelvis RUT, behöver försvaras och utvecklas samtidigt som möjligheten till praktikplats, och lösningar med särskilda anställningsformer för den som varit långtidsarbetslös eller som är ny i Sverige. Etableringsjobben är en viktig del av det arbetet.

Fria samhällen bygger välstånd genom att en mångfald av idéer, kompetenser och synsätt fritt får konkurrera. Svensk arbetsmarknad är långt ifrån fri och det finns mycket kvar att göra innan det råder rättvisa möjligheter att delta och bidra på arbetsmarknaden. I utsatta områden är arbetslösheten större och möjligheterna till ett första jobb färre. Med det här kapitlet presenterar vi förslag för att öka meritokratin på arbetsmarknaden och för att öppna upp den för fler.

Människor måste tillåtas bidra. Inte stängs ute av höga trösklar till arbetsmarknaden eller diskriminering och rasism. Vi liberaler står för den frihetsprincip som garanterar alla människors rätt att söka framgång efter egen vilja och förmåga. Vi står också för en antidiskrimineringsprincip som innebär att ämbeten, utbildningar och arbeten ska fördelas till den som är mest lämpad och kompetent. Den med störst talang och ambition ska alltid vara den som blir tilldelad ett arbete - oavsett var den är född eller vilket bostadsområde den bor i. Ett land där det är lätt att bidra till samhället och där trösklarna är låga till att försörja sig och skapa ett socialt sammanhang är också ett inkluderande land där utanförskap motverkas. För att nå dit måste den diskriminering som håller människor i utanförskap bekämpas, trösklarna till arbete sänkas och alla som bor i Sverige ha möjlighet att bli en del av samhället.

FÖRSLAG

10. Inför yrkesskola i de kommuner där det saknas lokala fungerande kommunala komvuxalternativ. Kommunerna har genomförandansvaret. Ge dem som saknar gymnasieutbildning chansen till utbildning inom bristyrken. Vi vill införa en ny utbildningsform riktad till den som saknar fullgjord gymnasieutbildning. Yrkesskolan ska verka nära relevanta branscher, vara inriktad mot bristyrken, som exempelvis plattläggare, undersköterska och personlig assistent, och delar av utbildningen ska förläggas på arbetsplatser.

Alla ska ha en möjlighet att jobba. Även den som är särskilt svag på arbetsmarknaden och som exempelvis saknar gymnasieutbildning måste ha en väg till att stärka sin kompetens och utbildas till ett bristyrke. Yrkesutbildningar spelar en viktig roll bland annat för att fler nyanlända ska komma i arbete, men är idag otillräckliga och det finns inte heller lokala fungerande komvuxalternativ i alla kommuner. Därför vill vi införa en ny utbildningsform: Yrkesskolan, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska vara öppen för alla som saknar gymnasiekompetens, men vara särskilt anpassad för att kunna följa fullgjord SFI. Utbildningen ska långsiktigt fokusera på bristyrken där det finns goda chanser att få arbete som exempelvis golvläggare, undersköterska och personlig assistent. Yrkesskolan ska vara ett komplement till yrkesvux, med staten som huvudman, och utbildningen kommer att vara särskilt inriktad för människor som är nya i Sverige eller som saknar gymnasial utbildning. Nyanlända som har svårt att komma i arbete skulle stärkas av en yrkesskola som efter genomförd SFI ger en tydlig väg in i ett specifikt bristyrke. Utbildningen ska ha nära kopplingar till arbetsplatser och innefatta praktik.

Det är även viktigt att människor får stöd till kompetensutveckling, inte minst inom välfärdens områden. Möjligheten att vidareutbilda sig behöver förbättras. Även den som redan har en annan gymnasieutbildning bör kunna utbilda sig till undersköterska och andra bristyrken.

11. Anonymiserade jobbansökningar till offentlig sektor. Det är alltid den sökandes talang och kompetens som ska vara av avgörande vid en anställningsprocess. Aldrig etnisk bakgrund, könsidentitet eller religion. Tyvärr visar många studier att det fortfarande förekommer omfattande diskriminering vid jobbansökningar. I en studie från IFAU visade att en sökande med ett arabiskt namn nästan hade hälften så stor chans att få en arbetsintervju allt annat lika¹². Den här typen av tydlig diskriminering måste stoppas.

¹² Adrian Adermon och Lena Hensvik, *Gigekonomin som dörröppnare?* IFAU 2020:22. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), 2020.

Anonymiserade jobbansökningar är ett relativt enkelt verktyg som minskar risken för den sökande att utsättas för diskriminering. Som följd av att merparten av anställningsprocesser delvis sker digitalt är det också enklare än tidigare att anonymisera sökande automatisk samt att ta hjälp av maskininlärning. Vi föreslår därför, som ett första steg, att ett antal statliga myndigheter med anonymiserade ansökningar som kan agera mall för en fortsatt utveckling med anonymiserade anställningar.

12. Företagarperspektivet genom integrationsprocessen. Det är i företagen som vårt välstånd skapas. Tyvärr är det ofta svårt för den som är ny att starta företag för att etableringsprocessen är utformad med anställning som norm. Vi vill att egenföretagarperspektivet ska finnas med i integrationsprocessen, oavsett det gäller grund- eller vuxenutbildning eller i etableringsprocessen.

13. Uppmuntra fler arbetsgivare att ta ett samhällsansvar. Insatserna för att underlätta för personer att komma in på arbetsmarknaden ska så långt som möjligt vara generella. Engagemanget från både privata, ideella och offentliga arbetsgivare är en integrationsmotor. Samhall ska fokusera på sitt kärnuppdrag att erbjuda jobb åt den som på grund av funktionsnedsättning har mycket långt till ett reguljärt arbete.

14. Tidig kompetenskartläggning för den som kommer till Sverige, och tydlig väg till validerad kompetens och yrkesspråk. Den som kommer till Sverige och som har erfarenhet inom ett särskilt yrke behöver ofta inriktad språkinlärning och validering för att snabbt kunna arbeta inom sin kompetens. Alla som får uppehållstillstånd i Sverige ska få sin kunskap kartlagd tidigt och alla yrkeskunniga som kommer till Sverige ska få en tydlig väg för att hitta tillbaka till dennes arbete.

Validering måste gå hand i hand med språkinlärning som är särskilt anpassad för det relevanta arbetet. I många andra länder, exempelvis i Tyskland, utförs en del av språkinlärningen på arbetsplatser. Vi vill se ett liknande system i Sverige där yrkeskompetens kan valideras och svenska facktermer kan läras ut samlat. Det offentliga bör gå före i detta arbete. Ett antal statliga myndigheter bör få i uppdrag att införa praktiktjänster där yrkessvenskan kan läras ut under praktiken.

Institutioner med ansvar för validering ska samordna sitt arbete för att förkorta väntetiden. Universitet och högskolor måste också ges förutsättningar att validera och bedriva kompletterande utbildningar för att snabbt ge den kompletterande utbildning som behövs.

3. En mer jämställd arbetsmarknad

Liberalerna har kämpat för kvinnors lika rättigheter i över hundra år. Det är inte konstigt. Liberalismen fundament är försvaret av varje individs rättigheter och vi tror på alla människors lika rättigheter.

I utsatta områden är det på många sätt kvinnorna som har minst frihet att följa sina drömmar och ta kontroll över sina liv. Det handlar delvis om hedersförtryck och andra oacceptabla inskränkningar i deras rätt till självbestämmande. Vi föreslår många lösningar på dessa problem i andra delar av förortslyftet. I den här delen kommer vi att fokusera på den ekonomiska självständigheten bland kvinnor i utsatta områden och hur vi kan se till att fler kvinnor går från bidrag till arbete.

Könsskillnaden i sysselsättning har nästan uttraderas utanför våra utsatta områden. Det är nu bara 2 procentenheters skillnad mellan andelen sysselsatta kvinnor och män. I utsatta områden är skillnaden fem gånger större – endast 53 procent av kvinnorna arbetar. För andelen företagare är skillnaderna ännu större. Enbart 3,7 procent av kvinnorna i utsatta områden är företagare, ungefär hälften så stor andel som bland männen.¹³ En stor orsak är att nyanlända kvinnor i mindre omfattning deltar i olika arbetsförberedande insatser jämfört med män. De registreras senare hos Arbetsförmedlingen och påbörjar SFI senare än män. Desto längre tid det tar innan en person är inskriven hos Arbetsförmedlingen desto mer försenas inträdet på arbetsmarknaden. Utrikes födda kvinnor måste i högre utsträckning få en egen lön att leva på för att få en starkare självständighet. Kvinnor och män måste mötas av samma förväntningar och krav på att jobba och svenska myndigheter ska inte bidra till att traditionella könsroller upprätthålls. Vårnadsbidraget bidrog tyvärr till att kvinnors arbetsmarknadsintroduktion försenades. Det ska inte återinföras. Som en del av Januariavtalet genomför nu Liberalerna obligatorisk förskola. Det kommer att innebära att det blir tydligare att samhällets förväntningar är att alla försörjer sig själva, även om de har barn.

Att kvinnor arbetar mindre och i lägre grad vågar starta eget företag får effekter på deras möjlighet att vara ekonomiskt självständiga. Medianinkomsten bland kvinnor i särskilt utsatta områden är 69 procent av männens, vilket också riskerar att sätta många kvinnor i ekonomisk beroendeställning.¹⁴ Detta trots att kvinnorna som bor i utsatta områden är bättre utbildade än männen.

Många av lösningarna på dessa problem är generella och går att finna i andra delar av det här programmet. Vi har valt ut de punkter som är särskilt viktiga för att se till att fler kvinnor får bättre förutsättningar att arbeta och bli ekonomiskt självständiga. Det handlar dels om lika förväntningar på män och kvinnor, men också om reformer för att göra bidragssystemen mer jämställda och att stärka arbetslinjen.

13 Global Village, *Fakta för förändring – En rapport om Sveriges 61 utsatta områden*. Stockholm: Global Village, 2019.

14 Ibid.

FÖRSLAG

15. Samma förväntningar på utrikes födda kvinnor och män. Utrikes födda kvinnor har samma rätt som andra svenskar att få uppleva den finansiella självständighet det innebär i förhållande till både samhälle och partner. Tyvärr har det flertalet gånger visat sig att istället för att få ett starkare stöd så blir dessa kvinnor nekade samma insatser och möjligheter som ges till män. Merparten av arbetsmarknadspolitiska program och insatser går idag till män.

Nyanlända kvinnor registreras senare hos Arbetsförmedlingen och påbörjar SFI senare än män. Samtidigt vet vi att längre tid det tar innan en person är inskriven hos Arbetsförmedlingen desto mer försenas inträdet på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen, socialtjänsten och Försäkringskassan måste ha ett tydligt uppdrag att tidigare lägga nyanlända kvinnors inträde på arbetsmarknaden.

16. Bort med social ingenjörskonst i bidragssystemen - reformera flerbarnstillägget. Dagens flerbarnstillägg är en kvinnofälla. Därför bör ersättningsnivåernas storlek och utformning reformeras. Som liberaler har vi inga synpunkter på hur många barn som någon väljer att få. Däremot är det viktigt att samhället är tydligt med att alla ska kunna försörja sig och ha tillräcklig ekonomi för att kunna ta hand om sina barn. Därför föreslår vi att flerbarnstillägget utreds och reformeras.

Flerbarnstillägget är en tillkomst av konservativ social ingenjörskonst och minskar idag drivkrafterna till arbete. Kvinnor som kommer från en kultur där de förväntas föda många barn och inte förväntats förvärvsarbeta, får tyvärr ytterligare incitament till detta genom flerbarnstillägget. Effekterna har blivit att en växande andel av familjerna med många barn har fått sämre ekonomisk standard, där exempelvis familjer med fler än 4 barn i drygt 70 procent av fallen har låg ekonomisk standard¹⁵.

Den bästa politiken gentemot familjer med många barn är fokuserad på en avgiftsfri och kunskapsbaserad skola och att så många som möjligt arbetar.

17. Ett mer individualiserat och jämställt försörjningsstöd. Dagens hushållsbaserade försörjningsstöd har blivit en kvinnofälla som i för många situationer skapar marginaleffekter till arbete för den vuxne i ett hushåll som i utgångsläget arbetar minst. Detta förhållande motverkar systemets socialpolitiska syfte. Vi föreslår därför att en utredning tillsätts om hur försörjningsstödet kan bli mer individualiserat och jämställt. För många familjer där två vuxna är arbetslösa lönar det sig inte för en av personerna att skaffa ett jobb på grund av bortfallet av stöd och bidrag. En utredning om ökad individualisering av försörjningsstödet ska ta fram ett förslag som både motverkar den typen av skadliga marginaleffekter, men också ser till att de som lever i samma hushåll fortsatt förväntas försörja varandra.

15

SCB, "LINDA, Riksrevisionens bearbetningar", i Regeringens skrivelse 2020/21:10, *Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget*. Stockholm: Riksrevisionen.

4. En snabbare väg in i det svenska språket

Alla ska ha möjligheten att göra sig förstådda, tillgodogöra sig samhällsinformation och kunna kommunicera med andra människor. Tyvärr har det svenska språket varit lågt prioriterat under en lång tid och många som kommer till Sverige lär sig aldrig kommunicera på något annat språk än sitt modersmål. Det gäller såväl barn som vuxna. Effekterna av detta blir att många begränsas till att bara kunna kommunicera med sin familj i Sverige. Vårt mål är att alla människor som bor permanent i Sverige också ska ha möjligheten att förstå och göra sig förstådd. Språket behöver prioriteras upp redan i förskolan, men hela utbildningskedjan måste ge de som kommer till Sverige goda förutsättningar att lära sig det svenska språket. De måste tillåts bli en del av Sverige.

Svenskundervisningen för vuxna måste vara både väl anpassad för den som har lätt att lära sig och för den som har begränsad utbildningsbakgrund. De olika studievägarna inom SFI behöver renodlas för att ge varje individ bästa möjliga väg till svenska språket efter hennes egna förutsättningar. Analfabeter och akademiker ska inte blandas i samma klasser eller ha samma mål och kursplan. SFI behöver ett starkare kunskapsperspektiv som tydligare utgår från aktuell forskning om effektiv inlärning och som är anpassad för varje individ. Ett praktiskt exempel på detta är att studieförberedande SFI alltid måste särskiljas tidigt från SFI med annan studieplan. Ett annat exempel är att den som har goda möjligheter att tillgodogöra sig svenska ska kunna läsa och tenta av SFI digitalt och i snabbare tempo vid behov.

Som en del av Liberalernas samarbete med regeringen har vi fått till många förslag om att förbättra SFI, dessa finns i skrivande stund i betänkandet: Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk - KLIVA. Det är angeläget att många av de förslag som nu finns på bordet också förverkligas, då särskilt stöd till bättre upphandling av SFI, mer individanpassad SFI, tydligare progression och obligatorisk bedömning av litteracitet (förmågan att använda text och skrift för att kommunicera i olika sammanhang). En handfull av dessa förslag återkommer även i det här kapitlet.

Vidare presenterar vi i kapitlet föreslår reformförslag för SFI som ska göra det lättare för alla som kommer till Sverige att lära sig god svenska, något som ger fler möjligheten att arbeta och integreras.

Att kunna svenska handlar om frihet och självbestämmande. Den som kan svenska kan få jobb, prata med barnens lärare eller gå till läkaren på egen hand. På SFI ska alla nyanlända snabbt få lära sig svenska.

FÖRSLAG

18. SFI ska följa en tydlig progressionstrappa med kontrollstationer vid varje steg och en yttre tidsgräns. Idag kan SFI, praktikplatser och olika former av aktiviteter varvas i årtal. Ingen som kommer till Sverige ska fastna i integrationsbyråkratun. Alla måste få en ärlig chans att lära sig svenska. Därför föreslår vi en ny och förutsägbar progressionstrappa för SFI, i linje med förslaget i KLIVA-utredningen, som efter varje etapp har en kontrollstation. Den som kontinuerligt inte når upp till målen i kontrollstationerna ska istället slussas ut till arbetsmarknaden.

För att fler ska få en lyckad skolgång inom SFI måste individanpassningen stärkas med mer renodlade spår som ger en tydlig progression för alla efter individuella förutsättningar. Innehåll och i kunskapskrav ska vara tydliga. För att det ska vara möjligt måste alla som är nya i Sverige tidigt få sina kunskaper kartlagda.

Varje steg i SFI ska vara tidsbegränsat och avslutas med en individuell utvärdering, en så kallad kontrollstation. Om en elev endast uppnått begränsade resultat efter den tiden i skolorbänken, ska vederbörande i stället slussas ut i jobb eller praktik. Syftet med det är dels att låta eleven öva på det svenska språket genom jobbet, samt att ge eleven möjlighet till en relevant erfarenhet från arbetslivet. Det ska vara norm att delar av ordinarie SFI utförs som praktik och även den som har fått ett arbete ska kunna fortsätta att studera svenska med olika hjälpmedel efter avslutad SFI.

För att ta uti med problemet att många går på SFI i flera år utan att nå resultat ska kontrollstationerna kompletteras med en bortre tidsgräns i SFI, i linje med KLIVA-utredningens förslag om fyra år. Vid särskilda skäl, som exempelvis avbrott i SFI på grund av vård, ska givetvis någon som nått en bortre gräns också ha möjligheten att få en andra chans att lära sig svenska, samtidigt ska det vara tydligt att normen är att den som går på SFI ständigt ska utveckla sin svenska.

19. Höj de nationella kraven på SFI. SFI ska hålla hög kvalitet och nå resultat. Tyvärr misslyckas många kommuner med upphandlingen av högkvalitativ SFI för att de lagstiftade grundkraven är för låga. Dagens system skapar ojämlikheter, brister och försvårar för arbetsmarknadsetablering och rörlighet inom Sverige. Därför behöver kraven på vad SFI ska innefatta, vilken flexibilitet som ska finnas och vilken kvalitet den ska uppnå skärpas.

Upphandlingar är viktiga för att skapa rättssäkra köp av offentliga tjänster, men ofta saknar många kommuner förmågan att ställa krav på SFI på sådant sätt att kvaliteten inte försummas till förmån för ett lägre pris. Resultatet blir ofta svaga avtal och utdragna processer med överklaganden från konkurrenter som ytterst drabbar de som ska lära sig svenska. För att vända på detta vill vi förtydliga och utveckla skollagen och förordningen om vuxenutbildning så att det exempelvis ska bli tydligare hur många timmars lärarledd undervisning en heltidskurs i komvux ska omfatta och vilka möjligheter det ska finnas för elever att studera flexibelt så att de kan avsluta SFI även om de får ett jobb. Detta måste vi ändra på om SFI ska kunna stärkas i hela landet.

20. Integrera jobbperspektivet i SFI och förbättra möjligheten att läsa SFI parallellt med jobb eller utbildning. Att lära sig svenska ska vara nära kopplat till andra förberedelser för att jobba på den svenska arbetsmarknaden. Detta är särskilt viktigt för grupper som är svaga på arbetsmarknaden, exempelvis de som saknar gymnasieutbildning. Jobbcoacher måste arbeta parallellt, och i samarbete, med SFI. Yrkes-SFI och SFI med koppling till att starta eget företag ska finnas tillgängligt i varje kommun.

SFI måste kunna kombineras med heltidsjobb. Merparten av all SFI bedrivs idag på vardagar, oftast förmiddagar, när eleverna skulle kunna arbeta. Det är i praktiken ofta omöjligt att synkronisera SFI med jobb. Samtidigt som vi lyfter förslag om att göra det enklare att läsa SFI med yrkesinriktning i kombination med kompletterande utbildningar, måste också SFI kunna läsas på kvällar, helger och under lediga dagar. SFI behöver bli mer flexibelt, så att fler kan slutföra SFI.

Skollagen och förordningen om vuxenutbildningen måste ställa högre grundkrav om att SFI ska gå att kombinera med arbete. Det ska också finnas goda möjligheter att studera SFI och kombinera det med exempelvis föräldraledighet eller jobb. Föräldralediga ska erbjudas svenska för föräldralediga, till exempel inom ramen

för öppna förskolan. Den som får försörjningsstöd och har bristfällig svenska ska läsa svenska, som ett motkrav för försörjningsstöd. Att vara tydlig med vad som förväntas av alla, framförallt när man ber om samhällets ekonomiska stöd, är viktigt för att skapa rätt ingång i samhället.

Som en del av att integrera jobbperspektivet måste också kopplingen mellan SFI och det lokala näringslivet stärkas, och SFI med koppling till att starta eget måste finnas i hela Sverige. Alla kommuner ska erbjuda yrkessvenska och samarbeta med det lokala näringslivet. Då kan fler nyanlända få möjlighet att studera enklare yrkessvenska ute på en arbetsplats.

21. Språkkrav och språkstöd för kärnyrken inom vård, skola och omsorg samt krav på svenskutbildning för de som saknar rätt kunskaper som jobbar idag. Kärnan av vår välfärd består av yrken där språket, och i förlängningen möjligheten att kommunicera effektivt med kollegor och klienter, är en viktig del i det värdet som en anställd skapar på arbetsplatsen. Vi vill både höja kraven på svenska i dessa yrken och stärka möjligheterna att lära sig bättre svenska för de som redan arbetar.

Vi föreslår både krav på svenskkunskaper, och/eller svenskutbildning för kärnyrken inom vård, skola och omsorg - men också att språkkurser ska ha samma villkor för skatteavdrag som andra utbildningar och kurser. Idag är det skattemässigt ogynnsamt att skicka sina anställda på en språkkurs jämfört med en ledarskapskurs. Det vill vi ändra på. Med kärnyrken innefattas de yrken där goda språkkunskaper är av stor vikt, exempelvis undersköterska och lärare.

22. Rätt att lära sig svenska på distans. Genom att säkra möjligheten att läsa hela eller delar av SFI digitalt kan vi också förbättra möjligheten att läsa SFI på distans. SFI ska innefatta flexibla lösningar så att både den som saknar lång utbildningsbakgrund och den som kan lära sig svenska snabbt får möjligheterna att lära sig svenska så effektivt som möjligt. Digitala öppna språkverktyg i en digital plattform med pedagogiska tjänster som är tillgängliga för alla nyanlända ska tas fram och kunna användas av alla som vill bättra på sina svenskkunskaper eller tenta av etapper i SFI. För den som snabbt kan tillgodogöra sig svenska ska det vara möjligt att fritt studera snabbt och att kunna tenta av delar av, eller hela, SFI-stegen direkt i den digitala plattformen.

Referenser

SCB, *Befolkningsstatistik*. Stockholm: SCB, 2018. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/>

Pontus Braunerhjelm och Johan Eklund. ”Taxes, tax administrative burdens and new firm formation”, *Kyklos* vol. 67, nr. 1, 2014, s. 1–11.

Regeringens skrivelse 2020/21:10, *Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget*. Stockholm: Riksrevisionen. https://www.regeringen.se/4a7704/contentassets/d4928e0a0b3e472dbc81d340c81c4e7a/skr-2020_21_10.pdf

Eva Löfbom, *Lönar sig arbete 2.0? En ESO-rapport med fokus på nyanlända: Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*. Stockholm: Finansdepartementet, 2018. https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2016/12/2018_2-L%C3%B6nar-sig-arbetet-2_0.pdf

SOU 2020:66, *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk: betänkande av KLIVA-utredningen*. Stockholm: Norstedts Juridik. <https://www.regeringen.se/4ad508/contentassets/82847c1c20d94fb9973c4cbde06d2b56/samverkande-krafter--for-starkt-kvalitet-och-likvardighet-inom-komvux-for-elever-med-svenska-som-andrasprak-sou-202066>

Barnombudsmannen, *Utanförskap, våld och kärlek till orten*. Stockholm: Barnombudsmannen, 2019, <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/ar2018.pdf>

Johan Eklund och Johan P. Larsson, *När blir utrikesfödda självförsörjande?* Stockholm: Entreprenörskapsforum, 2020. https://entreprenorskapsforum.se/wp-content/uploads/2020/04/Rapport_Sjalfvorsorjning_web.pdf

Adrian Adermon och Lena Hensvik, *Gigekonomin som dörröppnare?* IFAU 2020:22. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), 2020. <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2020/r-2020-22-gigekonomin-som-dorroppnare.pdf>

SCB, ”LINDA, Riksrevisionens bearbetningar”, i Regeringens skrivelse 2020/21:10, *Riksrevisionens rapport om flerbarnstillägget i barnbidraget*. Stockholm: Riksrevisionen. https://www.regeringen.se/4a7704/contentassets/d4928e0a0b3e472dbc81d340c81c4e7a/skr-2020_21_10.pdf

Eva Mörk, ”Från försörjningsstöd till arbete – Hur kan vägen underlättas?”, i SOU 2011:2, *Välfärdsstaten i arbete: Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete*. Stockholm: Fritzes, 2011, s. 191. <https://www.regeringen.se/contentassets/1f5c3eb6e5114ec49ef07adca5ebd1e/valfardsstaten-i-arbete---omfordelning-och-inkomsttrygghet-med-incitament-till-arbete-sou-20112>

Linda Weidenstedt, Andrea Geissinger och Monia Lougui, *Varför gigga som matkurir?* Ratio 2020:15. Stockholm: Ratio. https://ratio.se/app/uploads/2020/08/15-varfo%CC%88r-gigga-som-matkurir_webb.pdf

Enrico Deiacio och Johan Eklund, *Vägar till självförsörjning – slutrapport i projektet integration Sverige*. Stockholm:

Entreprenörskapsforum, 2020. https://entreprenorskapsforum.se/wp-content/uploads/2020/12/Vagar_till_sjalvforsorjning_rapport_web.pdf

Global Village, *Fakta för förändring – En rapport om Sveriges 61 utsatta områden*. Stockholm: Global Village, 2019. <https://theglobalvillage.se/wp-content/uploads/2021/03/Fakta-f%C3%B6r-f%C3%B6r%C3%A4ndring-Final-version.pdf>

NNR, *NNRs SKOP-undersökning 2020 med svenska företagare*. Stockholm: Näringslivets Regelnämnd, 2020. <https://nnr.se/wp-content/uploads/nnrs-skop-undersokning-2020-med-svenska-foretagare.pdf>